

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

5 Non sine mente caro fertur violata puellæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

tubeniū, de quo nati, non filii sīt matrimonii, sed tētes sīn adulterii? Cur autem huiusmodi fūscipian-
tur adulterini, qui patrī pudori sīnt, non honori? Dicī
scriptura: *a* [Adulterorum filii i in consummatione
erunt, & ab iniquo toro semen exterminabitur.] Muli-
er igitur tua, si talibus morib⁹ prædicta est, ut merear-
tur consortium, mereatur & nomen uxoris. Præsta con-
cubinæ tue libertatem, & nomen uxoris, ne tu adulteri sīs
potius, quām maritus.

b [Filii] Repositia sunt reliqua verba scriptura ex B. Ambroſio, pro quibus in veſtī ſit, &c. in vulgaris autem, abomi-
natio iunt Deo.

C. X. *q* Adulteria non sunt facienda etiam volun-
tate generandi filios.

Item Augustinus ad Claudium contra Iuba-
mum, cap. 8.

Sic non sunt *b* facienda adulteria etiam voluntate ge-
nerandi generando, quemadmodum nec fūta faci-
enda sīnt etiam voluntate paſcendi pauperes sanctos:
quod tamē faciendum eſt non perpetrando fūta, led
bene utendo mammona iniquitatis.

S pars. Ecce, quid nullo modo licet alii vivente uxore ſua,
vel ex ancilla, vel ex alia qualib⁹ filiis quiescere: quietum ſu-
pi, filiorum nomine iudecarū indiget. Simplex etiam forniciatio
in ſu scriptura prohibetur.

C. XI. *q* Illicita concubitus, & omnia non legiti-
mus uſus illorum membrorum, uomino
macchia intelliguntur.

Unde Augustinus in quæſitibus Deuteronomio-
9.37. ad c. 23.

Mereſtrices eſt, & ad mereſtrices accedere prohibi-
do. In Decalogo autem moechia nomine non videtur hoc
aperte prohibuisse; quoniam moechia non sīt adulterium intelligi ſoleat. Idem d. ſuper Exodum, 9.7. *¶* Om-
nis moechia etiam forniciatio dicitur in ſcripturis. Sed
utrum etiam omnis forniciatio moechia dici poſſit in eis-
dem ſcripturis, non mihi interim occurrat locutionis ex-
emplum; ſed ſi non omnis forniciatio etiam moechia
dici poſſet, ubi ſit in Decalogo prohibita illa forniciatio,
quam faciunt viri, qui uxores non habent, cum foemini-
na, que maritos non habent, utrum iteniri poſſit, i-
gnoro. Sed eſi fūti nomine bene intelligitur omnis
illicta uſuſatio rei alienæ (non enim rapinam pefmit-
it, qui furtum prohibuit, ſed utique à parte totum in-
telligi voluit, quidquid illicta rerum proximi aſterit,) profeſſo & nomine moechia omnis illictus concubitus,
aque illorum membrorum non legitimus uſus prohibi-
tus debet intelligi.

C. XII. *q* Extraordinaria volupas, & inver-
cunda opera impiorum, luxuria &
imunditia appellantur.

Item Hieronymus in c. 5. epift. ad Gal. ad. verſ.
[Maniſſa autem.]

*I*n eo fornicator majoris eſt criminis, quia tollit
membra Christi, & facit ea membra meretricis,
ſerunt quippe duo in carne una.] Qui ſi non eſt fide-
lis, nec credit in Christo, ſua membra facit membra me-
retricis, qui credit, & forniciatur, Christi membra facit
membra meretricis. Econtrario infidelis in forniciatio-
ne ſua utrum violer, an adificet templum idolo, neſcio.
Per viam quippe luxuria i vel maxime demones co-
lantur. Hoc unum ſeo, quod qui poſt fidem Christi for-
niatur, violat templum Dei. Secundum opus carnis,
imunditia nuncupatur: & eam comes luxuria ſequi-
tur. Quomodo enim in g veteri lege de nefandis cri-

*a Sapient. 3. b Ivo p. 8. c 105. Pam. l. 7. c. 20. c Ivo p. 8. c. 31.
d Ivo p. 8. c. 279. e Sup. 14. q. 5. c. pamale. c. quarti. f. 1. Cor. 2.
g Levit. 15.*

minibus, quæ in occulto flunt, & ea nominare tur-
mum eſt, ne & dicentis os, & aures audientium pol-
lentur, generaliter ſcriptura complexa eſt, dicens: *[o* recundoſ, vel reverentes facite filios Irael ad omni-
munditiam,] ſic in hoc loco cæteras extraordinarias vil-
pates, ipſarum quoq; opera nuptiarum, ſi non vete-
ræ, & cum honeſtate quaſi ſub oculis Dei ſiant, ut anna-
liberis ſerviatur, imunditiam & luxuriam nominavi-
t. ¶ Luxuria.] Abiit vox iſta a plorique veruſi, &
ginaliſ.

C. XIII. *q* Immoderatus uſus mulierum Salmo-
nem ad idolatriam traxit.

Item Gregorius in moralibus, lib. 12. c. 12.
Salomon quippe immoderatus uſus arque afflamine
mulierum ad hoc uſque perductus eſt, ut templum
idolis fabricaret: & qui pius Deo templum conſtru-
at, affludit libidinis etiam per fidic ſubstratus, idoli
conſtruere templo non timuit.

C. XIV. *q* Liberorum procreatio in marito-
nū laudator, meretricia volupta ei-
iam in uxori dama-
tur.

*Item Hieronymus in c. 5. epift. ad Ephesio, ad
verſ. 1. viri diligere.]*

Liberorum ergo, ut diximus, in matrimonio operam
cella ſunt: voluptates autem, que de meretra
capiuntur amplexbus, in uxore dannatae.

6 pars. Quare autem tales non decantur filii, vel que hu-
rum parentum sequuntur, qui ex libero & ancilla naſcuntur. Libe-
rum Erymologiæ lib. 9. c. 5. determinat.

C. XV. *q* Qui ſini liberi, & quam conditione
sequantur.

Iberi dicitur a, qui *b* ex libero ſum matrimonio ori-
nam filii ex libero & ancilla, ſervilis conditionis ſe-
Semper enim qui naſcitur, deteriorem i parem ſum-
Naturales autem dicuntur ingenuarum concubinarum
filii, quos ſola natura genuit, non honeſtas conjugii &
infra. ¶ Hi vero, & qui non ſunt de legitimo ma-
nitio, matrem potius, quam patrem ſequuntur.

¶ Deteriore partem] In codicibus ſidoris etiam ma-
ſcrips legiuntur, deteriore parentis ſtatutum ſumit.

QVÆSTIO V.

Q Uod autem pudicitia violenter erigunt poſſit, mol-
erum autoritaribus probatur. Et cum virtus au-
tum, qua violentiam non ſentit. Corpore namque in-
inferior, non animo. Unde, quoniam corpus ſtolidum corrumpa-
tur, ſi pudicitia mentis feretur illaſa, tamen cogita duplicatur.
Sicut d. beatoe Lucia fertur dixisse Paſchalio: [Si inviat in
ſecreto uolari, coſtituſi mihi duplicatur ad coram.] Non enim
inquinatur corpus, niſi de conſenſu. Nam ſi in manu
tua ponis, & per manu manu ſacrifica eſt facio. Deinde
tuco attendit, & deridet. De ſanctis enim & voluntatibus pu-
cato Deo.

C. I. *q* Melior eſt virginitas mentu, quam
caruſ.

Hinc Ambroſius ſcribit in libro ſecondo
de Virginitate.

Tolerabilius g eſt mentem virginem, quam carnem
habere. Utique bonum, ſi licet: ſi non licet
ſaltē non homini caſte, i ſed Deo ſimus. & inſi-
¶ Virgo proſtituſi poſſet, adulterari non poſſet. Vi-
cunque Dei virgo eſt, templum Dei eſt: nec lupanaria

*a Ivo part. 8. cap. 71. b alter quia. c Unde & in
qui. d In martyrio B. Lucia. e alijs. facias ſan-
ctici. f. ad. non attendit, qui & deridet. g Sententia. d. dif. 30
Ivo p. 7. c. 177.*

infamia

infamant castitatem, sed castitas, etiam loci abolet infamiam.

1. ¶ Cofex.] Antea legebatur, casti, sed B. Ambrosius ibi in-

davit libidinem loquacem.

C. II. ¶ Mente incorrupta, caro non cor-

rumptur.

Idem ad virginem ipsam, cap. 4.

R. Evers a non potest caro corrupti, nisi mens fugit.

R. Rata corrupta.

C. III. ¶ Aliena libido neminem

polluat.

Item Augustinus de civit. Dei, lib. 1, c. 18.

I. Ita ne aliquem polluat aliena libido, metuitur? Non polluit, si aliena erit, si autem polluet, aliena non erit. Sed nam pudicitia virtus sit animi, comitemque habet fortitudinem, qua potius quilibet mala tolerare, quam malo confitentia decernat, nullus autem magnanimitas, & pudicus in potestate habeat, quid de sua carne fit, sed tantum quid annuat mente, vel renuat: quis tandem sanamente putaverit se perdere pudicitiam, si forte in apprehensione & opressa carne sua exercetur & expleat libido, non sua.

1. ¶ Ita ne] Apud B. Augustinum, Et enim ne vel aliena polluat.

C. IV. ¶ De eodem.

Idem ibidem.

P. Roposito & animi permanente, per quod etiam corporis pudicitia meruit, nec ipsis corpori auferit famam, ne violencia libidinis aliena, quam servat perfectionem continentiae. Anvero, si aliqua foemina mente corrupta, violatoque proposito, quod Deo voratur, pergit uirilanda ad deceptorem suum, adhuc eam pergeunt factum vel corpore dicimus, ea sanctificate amissi, per quam corpus sanctificabatur, amissa arque defracta? ab hinc error, & hinc potius admoneamur, ita non i animi corporis sanctificate manente animi distinguitur corporis oppressio, sicut amittitur corporis sanctitas, violata animi sanctitate. Idem cap. 19.

¶ Lucebam certe matronam nobilem, veteremq; Romanam pudicitiam magnis effuderunt laudibus. Hujus corpore cum violenter oppreso Tarquinii Regis filius libidinosus potius esset, illi scelus improbissimi juvenis marco Collatino, & propinquuo Bruto viris clarissimis & fortissimis indicavit, eosque ad vindictam constrinxit. Deinde fodi in le commissi d. agri arque impatiens se premis. Quid dicemus? adultera hac, an casta judicanda est? Quis in hac controversia judex laborandum putavent? Egregie quidam ex hoc, veraciterque declarans, Mirabile dictu duo fuerunt, & adulterium utrus admissi. ¶ Splendide atque verisimile. Intuens enim in dorum corporum commissione unius inquinatisimam cupiditatem, alterius castissimam voluntatem, & non quid conjunctio membrorum, sed quid animalium diversitate ageretur, attendens, [Duo, inquit, fuerunt, & unus adulterium admisit.]

1. ¶ Ita non amitti] Louperatus est ex originali hic locus, quantum apud Iovem era paulo conciser.

C. V.

Idem in eodem libro, cap. 27.

N. On 1 fidibus Christi sit radio vestra vita, si luidi- buis sit hostibus castitas vestra. Habetis magnam, veramque consolationem, si fidam conscientiam retine- tis, non conscientissime peccatis eorum, qui in vos peccare permisisti. Idem in libro de diuina animabus cap. 10. ¶ Non nisi voluntate peccatur.

1. ¶ Non fidibus] In originali legitur, Non itaq; vobis, sed fidibus Christi, sed quantum erat iniuriam capitum, non est mu- tam. Reliqua vero sunt restituta & addita.

a. Sec. ibidem. Ivo p. 7. c. 138. b. Ivo p. 7. c. 139. c. Ivo ibid.

d. al. editionis scistri.

Idem in libro primo de libero arbitrio, c. 5.

D. Epudicitia a quis dubitaverit, quin ea sic in animo constituta, quandoquidem virtus est? Vnde a violento stupratore euipi necipia potest. Item Hieronymus super epistolam ad Romanos, libro 1. Non potest fieri, ut nisi quis moechetur prius in corde, moechari possit in corpore. Idem super Lucam 2. in lib. secundo. ¶ Finge in perfectione aliquam virginem proflitum: haec apud Evangelium, quia voluntate non peccat, virgo suscipitur, in lege quasi corrupta repudiatur. Idem in libro Hebreorum questionum in Genes. cap. 12. ¶ Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas. Item Augustinus in libro de sancta virginitate, cap. 3. ¶ Sicut nemo impudicè uititur corpore, nisi Spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam servat in corpore, nisi Spiritu prius insita castitate.

1. ¶ Item Hieronymus.] Apud B. Hieronymum nihil tale est inventum. Sed apud Origensem libr. 2. ad caput 2. epistola ad Romanos hoc legitur: Neque enim fieri potest, ut si ante quis non moechetur in corde, moechari possit in corpore.

2. ¶ Idem super Lucam.] Hachabentu in commentario B. Hieronymi in Matthaeum l. 2. c. 11. & inde est emendatum. In Lu-

cam enim nihil extat B. Hieronymus.

C. VII. ¶ In corpore pudicitia violari non

potest, si mens inviolata fer-

etur.

Idem V. Storiano, epist. 12.

A. D. Deum b ingemiscit omnino suis aderit, qui suis adesse confuevit: & aut nihil in eum castissimi membris libidini hostili perpetrari permittebat, aut si permittit, cum eatum animus nulla confessionis turpitudine maculatur, etiam carnem suam defendit a crimen: & quidquid in ea nec commisit nec permisit libido patientis, solius erit culpa faciens, omnisque illa violentia non pro corruptionis turpitudine, sed pro passionis vulnere depurabitur. Tantum enim in mente valet integritas castitatis, ut illa inviolata, nec in corpore possit pudicitia violari, cujus membra potuerint superari.

C. VIII. ¶ Caro non peccat, si a contagione fuerit anima spuma.

Item Iudorus in Iohannem, lib. 2.

N. Non e potest corpus corrupti, nisi prius animus fu- erit corruptus. Munda a contagione anima d, caro non peccat.

C. IX. ¶ Non eripitur pudicitia carni, si mente feratur.

Item Augustinus Honorato Episcopa,

epistol. 180.

M. Agis et timeamus, ne sensu interiore corrupto pe- reat castitas fidei, quam ne foemina violenter con- stuprentur in carne, quia violentia non violatur pudicitia, si mente feratur: quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis sua turpiter carne non utitur, sed sine consensione tolerat, quod aliis operatur.

C. X. ¶ Nec peccatum, nec iustitia ex opere sine voluntate perficitur.

Item Ioannes Chrysostomus, [id est, auctor

operi imperfecti super Matthaeum,

hom. 32. ad. 19.]

Sicut enim peccatum sine voluntate opus non facit, sicut & iustitia ex opere non consummatur, nisi & vol- luntas affuerit. Multi enim corpore quidem castitati student, adulterium autem voluntate committunt. Ni- si enim ex voluntate sola fornicatio consummaretur,

a. Ivo p. 7. c. 140. & p. 10. c. 101. Ivo p. 7. c. 141. & 15. q. 1. si quis in- manus. b. item in perfectione. Idem Beda in q. in Gen. 10. 8. c. 152. Ivo p. 8. c. 11. b. Ansel. L. 10. c. 32. c. Cas. id est, ante e. de casti- tate, in recent. imprest. Senth. 4. dist. 33. Ivo p. 7. c. 142. d. al. anima. e. Poly. 1. 4. tit. 45. Ansel. L. 10. c. 52.

nunquam Dominus diceret: a [Qui viderit mulierem ad concupiscentiam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.] Ergo voluntas sine opere b frequenter peccat. Illa est glorioſa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitati c corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi.

C. XL. q Virginitas carnis non servatur mente corrupta.

Item Hieronymus in epifola ad Enchiridion de custodia virginitatis.

Si Paulus Apostolus vas d' electionis, & separatus p. in Evangelio Christi, ob carnis aculeos, & incendiaria vitiorum reprimit corpus suum, & servituti e subiicit, ne aliis pradicans, ipse reprobis inveniatur, & namen f. videraliam legem in membris suis, repugnante legi mentis suæ, & captivum se in legem duci peccati: si post g nuditatem, jejunia, famem, carceres, flagella, supplicia, in semetipsum reveritus exclarat: [infelix h. ego homo, quo me liberabit de corpore mortis hujus?] tu te putas securare esse debere? Cave, que fo, ne quando de te dicat Deus i. [Virgo Iſrael cecidit, & non est, qui suscitetur eam.] Audenter loquar: cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam. Valet quidem liberare de poena, sed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, q. ne in nobis etiam completerat, virginibus bona deficiat.] Observa quid dicat, [virgines bona deficiant,] qui sunt & virginis malæ. [Qui / viderit, inquit, mulierem ad concupiscentiam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.] Perit ergo & mente virginitas. Ita sunt virginis malæ, virginis carne, non Spiritu: virginis multa, qua oleum non habentes excluduntur a Iōnō. Si autem illæ, qui virginis sunt, ob alias tamen culpas virginitatem corpori non salvantur, quid fieri possunt? propter unum membra Christi, & mutaverunt templum Sancti Spiritus in lupanar? Illico audierit: [Descende n. fidei in terra virgo filia Babylonis, fidei terrena: non est filia Chaldaeorum thronus: non vocaberis ultra molles & delicatae. Accipe p. molam, mole farinam, discopari velamen tuum, denuda crura, transi fluminam, revelabitur ignominia tua, apparet opprobria tua.] Et hoc post thalamos filii Dei, post oscula fratueris & sponsi: illa, de qua quondam sermo Propheticus continebat, [Affuit q. Regina à deinceps tuis in vestitu de aurato, circumdata varietate,] nudabatur, & posterius eius ponentur in faciem ipsius. Sedebat ad r. aquas folitudinis, & posito vase, divaricabat pedes suos omni transeunti, & usque ad verticem polluebat. Rectus fuit enim hominem subtile conjugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendente, in profundum inferni cadere. Ne s. fiat, obsecro, civitas meretrix fidelis Sion, ne s. post trinitatis hospitium ibi dämones saltent, & u. firentur, & hericci.

¶ Multo locis restitutum est hoc caput ex vetustis exemplariis, & originali.

C. XII. q Corpore intacto castitas nonnullam amittitur.

Item Augustinus serm. 3. de commun. vita clericorum,

& epif. 109. ad monachas.

Nec solo tactu, sed affectu quoque, & aspectu appetitur, & appetit foemina. Nec dicatis vos amicos habere pudicos, si habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis est nuntius: & cum se invicem sibi, etiam tacente lingua, conspectu mutuo corda nuntiant impudica, & secundum concupiscenti-

a Matth. 5. b al. corpore. c al. debitatu. d Alf. 9. & 13. & Rom. 1. c 1. Cor. 9. f Rom. 7. g 2. Cor. 11. h Rom. 7. i Amos. k Amos 8. l Matth. 5. m Matth. 5. n Esa. 47. o al. solitum.] orig. p Cant. 1. q Ps. 44. t Ezechiel. s Esa. t Esa. 34. u al. stremos.

tiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam inacti ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus.

C. XIII. q Adulterium perpetrat, cum vel innupta turpiter conceperetur.

Item Gregorius in Moralibus, lib. 21. c. 9.

Qvi a viderit mulierem ad concupiscentiam eam, quam mœchatus est eam in corde suo.] Qui enim græco vocabulo mœchus adulterer dicitur, cum non aliena conjux, sed mulier videri prohibetur, aperte ventu ostendit, quia etiam solo visu, cum turpiter vel innupta concupiscitur, adulterium perpetrat. Quod men plenirimum ex loco, vel ordine concupiscentiam differunt: quia scilicet sic hunc in sacro ordine beatiosa concupiscentia, sicut illum adulterii inquinat, in persona tam non dissimilabiliter luxurie distinguuntur restus.

+ pars. Quamvis autem violenter opprime pudicitiam amiserint, incontaminata tamen se non audient exquirere virginibus.

C. XIV. q Quae opprimuntur, incontaminatae se virginibus comparare non audiuntur.

Unde Leo Papa, epif. 43. al. 87. ad Epif. 43.

Illa b autem famula Dei, qui immitatem pudicit, oppressione barbarica perdiderat, laudabiles erant in humilitate ac verecundia sua, si se incontaminatae non audeant comparare virginibus. Quanvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit commissione carnis mens invita non pollici, minus tamen obiret, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdisse.

Cum ergo haec, que violence passæ est, pudicitiam amissi peribant, nulla modo convincere fornicationem vel adulterium neurisse. Ut enim ait Augustinus in libro de bono cap. 4. [Adulterium c. committitur, cum vel propter libidinem infinita, vel aliena confessio cum altero vel altera, contra配偶um conjugate concubuntur, atque ita frangunt fides: qua in re etiam corporis & affectus magnus animi bonus est: & id est salutem quoque corporalem, qua etiam vita ista continetur, certum est debere postponi.]

¶ ¶ Et inde ait] Apud B. Augustinus legitur: & id est: am salutem quoque corporali, qua etiam vita ista continetur, certum est debere præponi. Sed ob gloriam, & quoniam id est sensus nihil mutationem est.

C. XV. q Mœchatur qui alius prater matrimonii fidei secesserit.

Item Iudorū d super Exod. 20. 17.

Non e. mœchaberis, id est, ne quisquam prater matrimonii fidei secederet, alii foeminae misseatur ad exemplandam libidinem. Nam specialiter adulterium facit, qui prater suam ad alteram accedit.

C. XVI. Qua vi-veneri uxore sua aliorum cognitum, adulterium committit.

Item Augustinus de adulterino conjugio, lib. 2. cap. 15.

Puto f. Christianum neminem elucisci, illum adulterum esse, qui vel diu sanguente, vel diu absente, vel continentem vivere cupiente sua uxore, alteri committit est foemina.

¶ pars. Cum ergo nihil sibi in ista deprehendatur sanguis, quia nec propria libidinis instinctus, nec aliena confessio, nec vero sua sanguente, vel absente, vel continentem vivere cupiente adiungit alii, sed violenter aliena libidine oppressa vim perdidit, appare, quid ut

a Deus. s. Matth. 5. b Polyc. 1.4. iii. 34. c Huius causa fidei violatio dicitur adulterium, cum] orig. Ivo p. 1. c. 102. Pan. 1. 2. 2. d Et Rabanus & Beda in questi. in Eod. e Ivo p. 1. 102. Pan. 1. 7. 6. 23. f Ivo p. 1. 2. 24.

adulterio

dativa, nec fornicata dici posset. Vnde nec aliqua occasione va-
to dimitti. Cum eum Iudei a quererent à Christo, utrum lie-
tissimi uxori suam dimittere quacunq; ex causa, respondit ei:
[notog. b. quia, qui fecit eos ab initio; masculum & fami-
liam crevit ei: Quid ergo Deus conjunxit, homo non separat.]
Tunc sermone suum ita conclusit, ut dicere neminem posse di-
cantes uxori suam, excepta causa fornicationis. Hinc Aposto-
lus et in epistola ad Corinthios: c [Etsi qui matrimonium conjuncti
sunt, prout non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere.]
Vnde datus intelligi, quod qualcumque fuerint vir & uxor, ex
quo conjugi afflictus fisi adhaferint, ulterus ab invicem discedere
non valent.

C. XVII. q Qualcumque sit vir, ex quo semel
placuit, non est dimittendus.

Unde Ambrosius in Hexameron d, tit. diei
quarta, scribit.

Hoc tendens t, & e incultus est vir: semel placuit:
Hunc quid vir frequenter est eligendus? Comparem
fam & bos requirit, & equus diligit: & si muterat ali-
us, trahere jugum nec sit compar alterius, & se non to-
tum putat. Tu jugalem tuum repudias, & putas sape
mutandum? & si uno defe, erit die, superdurus rivalis,
& statim in cognita causa, quasi cognitam f pudoris ex-
equens injuriam?

t Hoc tendens l. Apud B. Ambrosium legitur, sed horri-
sus & incultus est: semel placuit, &c. Ante hoc autem ca-
pulum est i. Adam per Evans, infra 33. q. 1.

C. XVIII. q Similiter de uxore intel-
ligatur.

Iam Augustinus de fernone Domini in monte,
lib. 1. cap. 32.

Suxum q quis habeat sterilem, vel deformem cor-
pore, sive debilitate membris, vel exccam, vel surdam,
vel claudacem, quid aliud, sive morib; & doloribus,
longioribus, confectam, & quid quid (excepta fornicatione)
cogniti posse vehementer horribile, pro fide &
secutae sublimant.

C. XIX. q Non licet uno uxorem dimittere nisi
causa fornicationis.

Iam Hieronymus ad Oceanum de h morte
Fabrol.

Paceps i. Dominus uxorem non debere dimitti, ex-
cepta causa fornicationis, & si dimisla fuerit, manere
inquit. Quidquid viris jubetur, hoc consequenter
reundatur in feminas. Neq; enim adultera uxori dimitt-
enda est, & mœchus retinendus.

C. XX. q De eodem.
Item ibidem.

A. Pod e nos, quod non licet foeminis, æque non licet vi-
uis, & eidem servius pari conditione cenieatur.

C. XXI. q Comunione paretur, qui extra cau-
sam fornicationis uxorem suam
dimittit.

Iam ex concilio Toletano XII. cap. 8.

¶ Ratiopum / Domini est, ut excepta causa forni-
cationis uxori a viro dimitti non debeat: & ideo
quemq; circa culpam criminis supradicti uxorem suam
quacunq; occasione dimiserit, quia quod Deus m con-
jurauit, ille separare disponit, tamdiu ab ecclesiastica
communione privatus, & à coenæ omnium Christiano-
rum nomine alienus, quamdiu societatem relicta con-
jugi spacieat amplectatur, & foveat. Itaque qui jam
adveniunt à fæcere semel, bis, terque, ut corrigerentur,
ad totum sui conjugis noverint redire, ipsi se suis me-
nit, & à palatia dignitatis officio separabunt, & in-

super generosæ dignitatis testimonium, quamdiu in cul-
pa fuerint, amissuri sunt: quia carnem suam dissidii ju-
gulo tradiderunt.

C. XXII. q De eodem.

Nicolaus Papa ad consilia Bulgarorum, c. 96.

¶ Viduq; a mulier tua contra te cogitaverit aut fe-
cerit, vel si te accusaverit, non est, excepta causa for-
nicationis, rejicienda, vel odio proflus habenda, qua
est i. Apostolo b præcipiente, sicut ecclæsia à Christo
diligenda.

t ¶ Quæ est] Hac usque ad finem addita sunt ex ipsi re-
flectionibus.

7 pars. Sed curritur, cum sit par utrinque conditio, cur com-
municantes viri cum adulterio uxoriibus non convenient, cum econtra
uxores in conforto adulterorum virorum manere videantur.

C. XXIII. q In utroque sexu adulterium
par ratione punitur.

De hu ita scribit Innocentius Papa, epist. 3. ad Exu-
perium Episcopum, cap. 4.

¶ Hristiana c religio adulterium in utroque sexu pari-
ratione condemnat. Sed viros suos mulieres non fa-
cile de adulterio accusant, & non habent latentia peccata
vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud
sacerdotes deferre consueverunt: & ideo mulieribus,
prodito carum crimine, communio denegatur; virorum
autem latente commisso non facile quisquam ex suspi-
cionibus abstinetur: qui utique submovebitur, si ejus fla-
gitium dergatur. Cum ergo par causa sit interdum pro-
batione cessante, vindictæ ratio conquefecit.

QUÆSTIO VI.

E cee, quid ista dimitti non valer, cum à fornicatione immo-
tæ inveniantur. Sed ponatur, quid ipsa sit adultera, qua-
ritur, si adulter posse dimittere eam causa fornicationi. Non
enim videtur, quid pari criminis infelix alius decadere punire
posset. Vnde cum Iudei adulteriam accusarent, equitatè sententiam
a Domino acceperunt. [Quicunque d vestrum est sine peccato,
primus lapidem in illam mittat.] Hinc etiam in Evangelio c pre-
cipitur: [Hypocrita, primus eum trahere oculo tuo, & postea
ducere felicem oculum fratru tuu.]

C. I. q Qui fornicatur, fornicationis causa uxorem,
sive dimittere non potest.

Hinc etiam Augustinus scribit in lib. 1. deser-
mento Domini in monte, c. 28.

Nihil f iniquius quam fornicationis causa dimittere
uxori, & ipse convincitur fornicari. Occur-
rit enim illud: [In quo g enim alterum judicas, temet-
ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas.] Quapropter
quisquis fornicationis causa vult abjicere uxori-
rem, prior debet esse à fornicatione purgatus. Quod si
militer etiam de foemina dixerim.

C. II. q Qualem quaque invenire uxorem,
talem se servet eidem.

Idem de verbis Domini, tractatu, fr. 2. serm. 46.

¶ Iudicari h effici uxores, servate vos uxoriibus vestris.
Quales vultis eas i invenire, tales & ipse inveniant
vos. Quis juvenis est, qui non castam vel dicere uxori-
rem & si accepturus est virginem, quis non intactam de-
sideret? Intactam quaris? intactus es: puram quaris?
noli esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes.

t ¶ Eas invenire] In originali, & apud Iovinem c. 7. Qua-
les eas vultis ad vos venire, tales & vos debent ipsa in-
venire.

a Matth. 5. b Gen. 2. c Cor. 7. d Lib. 5. c. 7. e Ivo
p. 1. c. 21. Pann. 1. 6. c. 105. f al. cognita. g Sent. 4. dist. 3. p. 21.
Ivo p. 8. cap. 22. h Epitaphium Fabiola tom. i. Sent.
4. dist. 2. Ivo p. 8. c. 240. Pann. 1. 7. c. 3. k Ivo ibid. l Ivo p. 5.
c. 239. Pann. 1. 7. d. m Matth. 19.